

Over de taal van Delden

De taal van Delden: Twents

Hieronder is de streektaalkaart van Nederland uit de Bosatlas afgebeeld. Deze kaart werd in 1968 door Jo Daan getekend voor de *Atlas van Nederland*.

Delden ligt in het licht oranje gebied, het gebied waar de Twentse variant van het Nedersaksisch wordt gesproken. Het aangrenzende rode gebied is dat van het Twents-Graafschaps.

Voor de grens tussen Twents en Twents-Graafschaps baseerde Daan zich op het boek *Taal en volk van Twente* uit 1948, van H.L. Bezoen.

Naar: de streektaalkaart uit De Bosatlas van Nederland. Groningen 2007.

De grens tussen het “echte” Twents en Twents-Graafschaps werd in 1948 door Bezoen getrokken. Ten noordoosten van de grens zei men toen *keark* of *kearke* voor ‘kerk’ (in het ‘echte’ Twents), meer westelijk *kaarke* of *karke*. In Delden is het *keark* of *kerk*, zo melden de Deldense informanten van het Woordenboek van Overijssel.

ie* kwam in plaats van *doe

Delden ligt midden in het gebied waar in de tijd dat G.G. Kloeke zijn artikel “De taal van Overijssel” schreef, *doe* als aanspreekvorm gebruikt werd (zie het kaartje in zijn artikel op p. 838; het artikel is opgenomen in de kennisbank van deze website).

Doe gebruikt men in Delden nu niet meer: “jij” is nu *ie* geworden (onbeklemtoond ook –j) (de voorbeeldzinnen komen uit Deldeneresch):

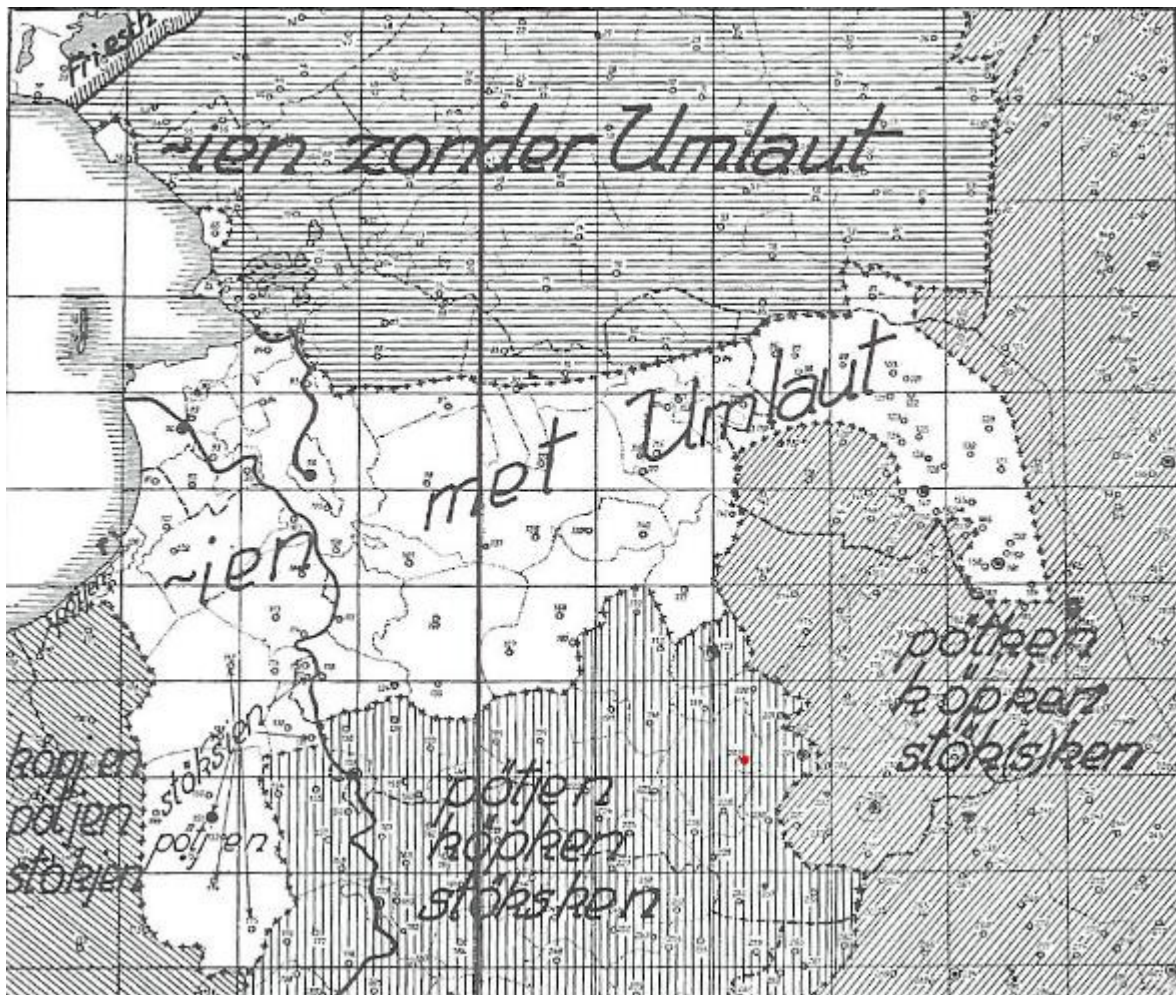
ie zit er glad nöast!

‘Je zit er glad naast!’

Daar mu-j vuur oppassen!

‘Daar moet je voor oppassen!’

Verkleinwoorden

In “De verkleinwoorden”. Uit: Kloeke, G.G., ‘De taal van Overijssel.’ In: Engelen van der Veen, G.A.J. van, G.J. ter Kuile en R. Schuiling (red.), Overijssel. Deventer 1931, p. 825.

G.G. Kloeke tekende al in 1926 bovenstaand kaartje van de verkleinwoorduitgangen. Delden (rode stip) ligt in het verticaal gearceerde gebied: het gebied waar de verkleinwoorden meestal op –ken uitgingen, maar soms, na bepaalde medeklinkers (met name *n*, *t*), op –jen.

Hoe is de situatie in Delden nu? Die is wat betreft de verkleinwoordvorming nauwelijks veranderd. De verkleinwoorden gaan uit op *-ke* of op *-je* (m.n. na *t*), maar de slot-*n* is door de informanten van het *Woordenboek van Overijssel* niet meer opgegeven.

Bij het maken van verkleinwoorden worden achterklinkers “umgelautet” (d.w.z. schuiven naar voor in de klinkerruimte):

moes – *muuske* ‘muisje’

meaken ‘meisje’

oom – *eumke* ‘oompje’

kleet – *kleetje* ‘doopkleedje’

zucht – *zuchje* ‘zuchtje’

Uit de woordenschat van 't Deldens

Wat denkt u dat de volgende woorden en zinnestelsels betekenen (de zinnestelsels komen uit Deldeneresch):

(de oplossing vindt u aan het eind, na *Verder lezen/studeren*)

1. *Weest nou wies en doot dee musse op met die keulte.*
2. *Den is aans as aans.*
3. *Morn geet 't er an.*
4. *'t Nus lag onder 'n boom.*
5. *Der effe viefte nemmen.*

Verder lezen/studeren

De zinnen en voorbeeldwoorden die in dit stukje gegeven zijn, zijn afkomstig uit het *Woordenboek van Overijssel*, waarvoor verschillende informantengroepen uit Ambt Delden veel taalmateriaal hebben ingeleverd. Helaas is er veel minder aangeleverd voor de plaats Delden.

Zelfstandige publicaties over het Deldens zijn er nauwelijks. Een heel oud artikel over deze taal is:

Scholten, J.H., “Dialect van Twenthe.” In: *Driemaandelijke Bladen* 13 (1913), p. 1-22

Het Deldens komt ook aan de orde in *Taal en volk van Twente*, van H.L. Bezoen (Assen 1948), en in het artikel “De taal van Overijssel” van G.G. Kloeke uit 1931 (zie de kennisbank op deze site).

Oplossingen:

1. Wees nou wijs, en doe die muts op met die kou.
2. Hij is neerslachtig (lett. anders dan anders).
3. Morgen gaat het gebeuren.
4. De verkering was uit.
5. Even pauze houden.